

3. Папехин Р.С. Индикаторы финансовой безопасности предприятий / Р.С. Папехин. – Волгоград: Волгоградское научное изд-во, 2007. – 16 с.
4. Підхомний О.М. Індикатори оцінки рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання / О.М. Підхомний., Л.С. Яструбецька. // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». Збірник наукових праць. Луцький державний технічний університет Випуск 4 (16). – Ч. 2. – Луцьк, 2007. – С. 73–76.
5. Полтніна О.П. Оцінка рівня фінансової безпеки підприємств: методичний аспект / О.П. Полтніна, А.В. Нескуба // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2010. – № 29. – С. 161–163.
6. Ільяшенко С.Н. Оценка составляющих экономической безопасности предприятия / С.Н. Ільяшенко // Наукові праці Дон. НТУ.– 2002.– № 48.– С. 16–22.
7. Кракос Ю.Б. Управління фінансовою безпекою підприємств / Ю.Б. Кракос, Р.О. Разгон // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. – 2008. – № 1(1). – С. 86–97.
8. Евдокимов Ф.И. Факторы и методы оценки экономической безопасности предприятия. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://masters.donntu.edu.ua/2008/fem/mikhailov/lib/3.htm>.

References

1. Araf'yeva, A.V. "The economic basis for the formation of the financial component of economic security." *Actual problems of economy* 1 (2009) : 98–103. Print.
2. Zabrodskiy, V., and N. Kapustin. "Theoretical framework for the assessment of economic security industries and firms." *Business Inform* 15–16 (1999) : 35–37. Print.
3. Papehin, R.S. *Indicators of financial security of the enterprises*. Volgograd: Volgograd Science Publishing House, 2007. Print.
4. Pidhomnyy, A.M., and L.S. Yastrubetska. "Indicators assessing the level of financial security entities." *Economics. A series of "Accounting and Finance". Scientific Papers. Lutsk State Technical University* 4 (16) : 73–76.
5. Poltynina, A.P., and A.V. Neskuba. "Evaluation of the financial security company: methodological aspects." *Bulletin of Economics and Transport industry* 29 (2010): 161–163. Print.
6. Il'yashenko, S.N. "Evaluation of the components of economic security." *Scientific work DonNTU* 48 (2002):16–22. Print.
7. Krakos, Y.B., and R.O. Razhon. "Finance enterprise security management." *Economics and Management Engineering industry: problems of theory and praktyku* 1 (2008): 86–97. Print.
8. Evdokimov, F.I. "Factors and methods to assess the economic enterprises safety." Web. <<http://masters.donntu.edu.ua/2008/fem/mikhailov/lib/3.htm>>.

Рецензенти:

Блакита Г.В. – д.е.н., професор, кафедри бухгалтерського обліку Київського національного торговельно-економічного університету;

Мормітко В.Г. – к.т.н., заслужений працівник промисловості України, директор ТОВ "Альтео".

УДК 339.138

ББК 339.001

Вербовська Л.С.

КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЯ ОБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЯК СТРАТЕГІЧНА СКЛАДОВА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу,
Міністерство освіти і науки України,
кафедра менеджменту і адміністрування,
76000, м. Івано-Франківськ, вул. Шопена, 1,
тел.: 03422 23557,
e-mail: verlesya@gmail.com

Анотація. Розглядаються питання застосування підприємствами стратегічних підходів на основі комерціалізації. Особливу увагу приділено підходам до питання комерціалізації та

належного захисту для підвищення конкурентоспроможності підприємств. Обґрунтовано основні складові комерціалізації та її стратегічні підходи до її суті. Узагальнено статистичні дані щодо кількості реєстрацій договорів та розподілу зареєстрованих договорів щодо розпоряджання майновими правами промислової власності за об'єктами інтелектуальної власності в розрізі держави. Виокремлено та запропоновано стратегічні підходи з аналізу охорони об'єктів права інтелектуальної власності за різними ознаками.

Ключові слова: інтелектуальна власність, об'єкти управління, ліценція, know-how, know-why, трансфер технологій, стратегія, інтелектуальний потенціал.

Verbovska L.S.

COMMERCIALIZATION OBJECTS INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS AS A STRATEGIC COMPONENT DEVELOPMENT OF ENTERPRISE

Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil
and Gas,
Ministry of Education and Science of Ukraine,
Department of management and administration,
Shopena str., 1, Ivano-Frankivsk,
76000, Ukraine,
tel.: 03422 23557,
e-mail: verlesya@gmail.com

Annotation. The questions businesses use strategic approaches based on commercialization. Particular attention is given to approaches to commercialization and adequate protection for the competitiveness of enterprises. The basic components of commercialization and its strategic approach to its essence. Overview statistics on the number of registrations and distribution agreements registered contracts on disposition of economic industrial property rights for intellectual property in the context of the state. Allocated and proposed strategic approaches to the analysis of intellectual property rights on various grounds.

Key words: intellectual property, facilities management, licenses, know-how, know-why, technology transfer, strategy, intellectual potential.

Вступ. Динамічний розвиток світової економіки, який заснований на знаннях, є потужним генератором нарощування інтелектуального потенціалу економіки держави, а комерціалізація результатів розумової праці забезпечує зростання її конкурентоспроможності в глобальному економічному просторі. Пріоритетним завданням постає вмiле використання потенціалу підприємства задля створення нових форм конкурентних переваг. За таких умов створюються нові передумови для розвитку і конкурентоспроможності підприємств, як на території України, так і за кордоном. Підприємства мають змогу збільшити витрати на дослідження і розробки інтелектуальних продуктів, які дуже важливі у створенні передумов з підвищення конкурентоспроможності підприємств. Відповідно до вище сказаного, постає велике питання належного захисту інтелектуальної власності, які є необхідними для цільового витрачання коштів на правову охорону та підвищення конкурентоспроможності. Закордонний досвід показує, що правова охорона об'єктів права інтелектуальної власності (ОПІВ) має значний вплив на прибутковість підприємств.

Дослідженнями в сфері інтелектуальної власності займаються такі вітчизняні вчені як: В.М. Антонов, В. Батищев, Г.В. Бромберг, Ю.П. Конов, П.П. Крайнев, Ю.М. Кузнєцов, Н.С. Орлова, О.А. Підпригора, О.О. Підпригора, Б.С. Розов, Бакшинскас В.Ю., Карзаєва Н.Н., Колтакова М.І., Крятова Л.А., Ніколаєва С.А., Цибульов П.М., Скапенкер М.Ю. та інші.

Постановка завдання. Згідно з думкою сучасних науковців, характерними ознаками ринку інтелектуальної власності є: досить висока норма прибутку; висока конкурентоспроможність та інноваційність; монополізація ринку; продаж та купівля ліцензій, технологій.

У глобалізованій економіці інтелектуальна власність використовується на засадах її комерціалізації, механізм якої уможливорює безперервний рух інтелектуального капіталу та отримання прибутку [1]. Стратегічні підходи до питання комерціалізації відбувається через [10]: інтелектуальний капітал, який продукує інновації та формує інтелектуальні ресурси. Вони зі значним комерційним потенціалом отримують правову охорону і стають інтелектуальною власністю. У підсумку продаж, ліцензування, використання інтелектуальної власності приносять прибуток.

Результати. У сучасному світі промислова власність в організації проявляється у вигляді нових рішень: винаходів, корисних моделей і промислових зразків. Правильне управління об'єктами права інтелектуальної власності перетворюється у прибуток, який дозволяє спрямовувати результати діяльності для отримання вигод.

Таким чином, управління інтелектуальною власністю вимагає від організації обрати правильну стратегію для захисту своїх інтересів [10]. Однією із головних стратегічних цілей комерціалізації є патентування або угода know-how через ліцензування. Патент не може бути самоціллю, тому що він немає ринкової вартості до етапу виведення його на ринок. Завдяки правильності побудованої стратегії із продажу технології дозволяє визначити комерційну цінність через трансакційні операції, а саме, комерціалізацію.

Кирик С. М. у всій праці поділяє комерціалізацію на два рівні. Комерціалізація на макрорівні – це складова національної інноваційної системи та, водночас, запорука забезпечення економічного розвитку країни. Комерціалізація на мікрорівні розглядається з чотирьох позицій: як інструмент упровадження результатів інноваційної діяльності; як умова досягнення комерційного ефекту; як послідовна зміна інноваційних етапів; як кінцевий етап процесу розроблення нового товару [2].

Савенко В. Г. наводить ряд проблем, щодо комерціалізації, а саме:

- нерозвиненість процесів комерціалізації інтелектуальної власності на підприємстві;
- низька інноваційна активність промислових підприємств;
- низька конкурентоспроможність економіки;
- наростаюче науково-технологічне відставання України від розвинутих країн;
- недодержання безпеки процесів комерціалізації інтелектуальної власності;
- витік інтелектуального капіталу;
- погіршення сальдо зовнішньої торгівлі;
- приплив морально застарілих технологій [8].

На нашу думку комерціалізація об'єктів інтелектуальної власності – це взаємовигідні комерційні дії, від якого правовласники отримують прибутки від продажу інноваційного продукту чи перетворення результатів інтелектуальної праці у ринковий товар.

В господарській діяльності існує декілька способів комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності, а саме:

- використання об'єктів права інтелектуальної власності у власному виробництві;
- внесення прав на об'єкти права інтелектуальної власності до статутного капіталу підприємства;
- передача (продаж) прав на об'єкти права інтелектуальної власності.

В Україні найпоширенішою формою комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності є їх залучення до статутного капіталу підприємства [3]. Внесення прав на

ОПВ до статутного капіталу замість «живих грошей» надає права:

- на одержання частини прибутку (дивідендів);
- на участь в управлінні підприємством через загальні збори правління;
- на одержання ліквідаційної квоти у випадку ліквідації підприємства та ін.

Використання ОПВ в статутному капіталі підприємства дозволяє:

- сформуванню значний за своїми розмірами статутний капітал без залучення коштів;
- амортизувати інтелектуальну власність у статутному капіталі й замінити її реальними коштами, тобто капіталізувати ОПВ;
- фізичним і юридичним особам – власникам інтелектуальної власності – стати засновниками (власниками) при організації дочірніх і самостійних фірм без відволення коштів [4].

Комерціалізація через використання об'єктів інтелектуальної власності у виробництві товарів і послуг є найбільш вигідною з точки зору прибутку. Адже весь прибуток від продажу інноваційного продукту, що отримано за допомогою об'єктів інтелектуальної власності, залишається у правовласника об'єкта інтелектуальної власності [5].

У випадку укладання ліцензійних угод, договорів лізингу і комерційної концесії майнове право у частині його володіння залишається за власником, передаються лише права користування [6,7]. Загалом, слід зазначити, що такий підхід до комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності становить собою неабиякий інтерес для обох сторін угоди.

Згідно контрактних угод щодо передачі технологій розрізняють такі способи укладання [6]: продаж виключних прав; ліцензійні контракти; спеціальні угоди або окремі положення ліцензійної угоди про ноу-хау; комерційна передача технологій у рамках франшизи; контракт на комерційний продаж устаткування, що супроводжується передачею технологій або ноу-хау; угода про консультативне обслуговування у зв'язку з придбанням технології; угода про спільне підприємництво на базі комерційного використання прав на об'єкти промислової власності; угода щодо передачі або будівництва промислового виробництва за запатентованою технологією.

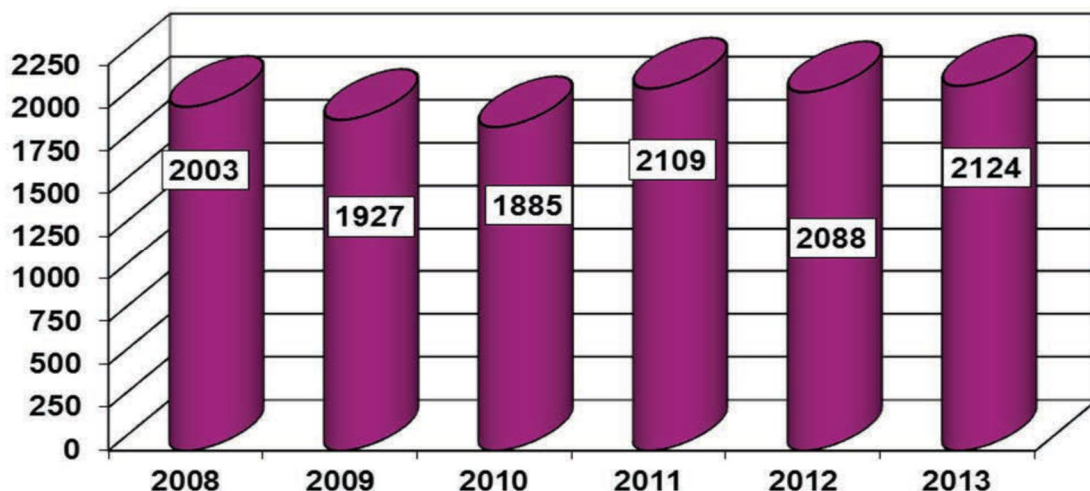

Рис. 1. Динаміка реєстрації договорів щодо розпорядження майновими правами промислової власності [9].

Статистичні дані Державної служби інтелектуальної власності України [9] свідчать, що загальна кількість реєстрацій договорів щодо розпорядження майновими

правами на об'єкти промислової власності (ОПВ) у 2013 р. склала 2124 (рис. 1), що на 1,7 % більше, ніж у попередньому році, з них:

- 1864 реєстрації стосуються передання виключних майнових прав на ОПВ;
- 232 реєстрації стосуються видачі ліцензії на використання ОПВ;
- 28 «відкритих» ліцензій на використання винаходів та корисних моделей.

Загальна кількість ОПВ, стосовно яких було внесено відомості щодо передання виключних майнових прав та видачі ліцензій до відповідних державних реєстрів, значно перевищує кількість зареєстрованих договорів та складає 4635 ОПВ, у тому числі: 334 винаходи; 354 корисні моделі; 211 промислових зразків; 3736 знаків для товарів і послуг.

Станом на 1 січня 2014 р. всього до державних реєстрів внесено відомості про 21510 договорів щодо розпорядження майновими правами промислової власності, у тому числі: на винаходи і корисні моделі – 4868, на знаки для товарів і послуг – 15573, на промислові зразки – 1069. Дані про внесення до державних реєстрів відомостей щодо розпорядження майновими правами промислової власності наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Розподіл зареєстрованих договорів щодо розпорядження майновими правами промислової власності за об'єктами [9]

Види договорів	Кількість реєстрацій									
	Винаходи		Корисні моделі		Промислові зразки		Знаки для товарів і послуг		Всього	
	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013
Всього, в т.ч.	191	145	166	110	77	83	1654	1786	2088	2124
Невиключні ліцензії	4	4	15	10	5	9	112	143	136	166
Виключні ліцензії	3	10	7	12	8	2	52	42	70	66
Одиничні ліцензії	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Передача прав	109	122	55	69	63	72	1489	1601	1716	1864
«Відкриті ліцензії»	75	9	89	19	1	-	-	-	165	28

Дані свідчать, що у 2013 р., порівняно з 2012 роком, дещо збільшилась кількість зареєстрованих ліцензійних договорів на використання винаходів, корисних моделей, знаків для товарів і послуг та кількість внесених до державних реєстрів відомостей про передачу права власності на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів і послуг.

Аналіз дослідження показав, що застосування стратегічних підходів у питанні комерціалізації дозволить підприємству виходити на новий рівень у отриманні додаткових доходів та створенні нових інноваційних товарів. До стратегічних підходів з аналізу охорони об'єктів права інтелектуальної власності відносяться наступні ознаки:

- унікальні особливості винаходу;
- можливості розвитку корисних моделей та промислових зразків;
- ключові переваги на ринку;
- потенційний ринок для інтелектуальної власності;

- поточні і майбутні ресурси, які зможуть замінити нову технологію або новий продукт;
- організація, яка буде здійснювати охорону інтелектуальної власності;
- відносини між власниками ОПВ і організаціями, компетенція яких базується на правах інтелектуальної власності;
- ресурси і конкурентні бізнес-моделі в контексті прийняття стратегії охорони інтелектуальної власності.

Висновки. Отже, комерціалізація об'єктів інтелектуальної власності дає володільцям досить широкий спектр стратегічних підходів та можливостей щодо особливого поводження з об'єктами права інтелектуальної власності. Використання перелічених стратегічних складових нададуть патентоволодільцю наступні права: право на отримання патенту, know-how; трансфер технології - know-why; право на обладнання, яке використовується в процесі Дослідження + Розвиток (R & D); гарантії, що патент або інші об'єкти права інтелектуальної власності не порушують права третіх осіб; право представляти свої наукові дослідження у випадку патент має наукові результати, та/або пов'язаний із іншими видами діяльності, які можуть бути комерціалізованими, або ж набувати права інтелектуальної власності.

Питання комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності є надзвичайно складним і важливим та потребує подальшого опрацювання.

1. Дахно І. І. Право інтелектуальної власності / І. І. Дахно – К. : Либідь, 2003. – 200 с.
2. Кирик С. М. Маркетингове забезпечення комерціалізації науково-технічної продукції зварювального виробництва. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук (08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)). – Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» МОН України. – Київ, 2014. – 23 с.
3. Інтелектуальна власність: навчальний посібник / П. Т. Бубенко, В. В. Величко, С. М. Глухарев//; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х. : ХНАМГ, 2011. – 215 с.
4. Цибульов П.М. Управління інтелектуальною власністю / Цибульов П.М. – К. : Держ. ін-т інтел. власн., 2009. – 312 с.
5. Ястремська О. О. Інтелектуальна власність : навчальний посібник / О. О. Ястремська. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – 124 с. (Укр. мов.)
6. Інтелектуальна власність. // Базилевич В., Ільїн В. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/12560607/ekonomika/intelektualna_vlasnist_rinkoviy_ekonomitsi
7. Махнуша С.М. Аналіз основних підходів до комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.confcontact.com/2008dec/5_mahnusha.php
8. Савенко В. Г. Підвищення рівня економічної безпеки держави на основі комерціалізації інтелектуальної власності. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук (Спеціальність: 21.04.01 – економічна безпека держави). – Київ, 2011, 16 с.
9. Річний звіт за 2013 рік Державної служби інтелектуальної власності України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sips.gov.ua/i_upload/file/zvit-2013-ua.pdf
10. Вербовська Л.С. Інтелектуальна власність як об'єкт управління на підприємствах області// Л.С. Вербовська, Н.Є. Василюшина, М.В. Берлоус// Актуальні проблеми розвитку економіки регіону: науковий збірник/ за ред. І.Г. Ткачук. – Івано-Франківськ: Вид-во «Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» 2014. – Вип. 10 – Т.1. – 238 с.

References

1. Dakhno, Ivan. Intellectual Property. Kyiv: Lybid, 2003. Print.
2. Kyryk, Sergey. *Marketing support of commercialization of research-technical products of welding production. Manuscript. The thesis for Candidate of Economic Sciences, specialty 08.00.04 : Economy and management of enterprises ((by the types of economic activity). - The National Technical University of Ukraine "Kiev Polytechnic Institute", MES of Ukraine. Kiev, 2014. Print.*
3. Bubenko, Pavlo, Velichko, Viktoria, and Serhii Hluharyev. *Intellectual property: Tutorial.* Kharkiv: KSAME, 2011. Print.
4. Tsybuliov, Petro. *Upravlinnia intelektualnoju vlasnictiu.* Kujv: Dergavna intelektualna vlasnisc, 2009. Print.

5. Yastremskaya, Olesia. *Intellectual Property: Tutorial*. Kharkiv: Type. KhNUE, 2013. 124 p. (Ukr. Languages). Print.
6. Bazylevych, Vasyly, and Volodymyr Illin. *Intelektualna vlasnisc*. Web. 12.01.2015 <http://pidruchniki.com/12560607/ekonomika/intelektualna_vlasnist_rinkoviy_ekonomitsi>.
7. Makhnusha, Svitlana. *Analysis basic approaches to commercialization of Intellectual Property*. Web. 12.01.2015 [url]: http://www.confcontact.com/2008dec/5_mahnusha.php
8. Savenko, Viktoriya. *Increasing the level of state economic security by means of intellectual property commercialization. Manuscript. The dissertation for obtaining the scientific degree of candidate of economic sciences in specialty 21.04.01 – Economic security of the state. – National Institute of Strategic Studies*. Kyiv, 2010. Print.
9. Annual Report 2013 of the State Intellectual Property of Ukraine. Web. 31.01.2015. <http://sips.gov.ua/i_upload/file/zvit-2013-ua.pdf>.
10. Verbovska, Lesya, Vasilishina, Natalia, and Maria Berlous. "Intellectual Property as facility management companies in the region." *Actual problems of the region's economy, scientific collection* 10.1 (2014). Print.

Рецензенти:

Кінаш І.П. – доктор економічних наук, професор кафедри менеджменту і адміністрування ІФНТУНГ;

Станьковська І.М. – кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту і адміністрування ІФНТУНГ.